

יחסי סין-טורקיה – התקרבות לצד חשדנות

גליה לביא וגליה לינדנשטראוס

מאמר זה מבקש לענות על השאלה – מהם הגורמים המשפיעים על טיב היחסים בין סין לטורקיה. המאמר מצביע על שיקולים מדיניים-ביטחוניים, על מחלוקות בהקשר למצבו של המיעוט האויגורי בסין (מיעוט ממוצא טורקי) וכן על היבטים כלכליים כעל בעלי תפקיד מרכזי בעיצוב היחסים. נטען שלצד ההתקרבות שחלה בין המדינות מאז שנות התשעים של המאה הקודמת, וביתר שאת במאה ה-21, עדיין יש חשדנות ומכשולים בגיבוש מערכת יחסים משמעותית יותר בין המדינות. נטען גם שייתכן כי יש בעניין הסיני הגובר בהשקעות כלכליות בישראל ובטורקיה, בפרט בתחום התחבורה, גם פוטנציאל לשיתוף פעולה אזורי, שבו יכול להיות תפקיד משמעותי הן לישראל והן לטורקיה.

מילות מפתח: סין, טורקיה, אויגורים, נאט"ו, דרך המשי

מבוא

"פעולות נגד טרור ושיתוף פעולה ביטחוני הם מרכיבים חשובים של אמון פוליטי בין סין לטורקיה", כך אמר שר החוץ הסיני, וואנג אי, לאחר פגישתו עם מקבילו הטורקי, מבלוט צ'בושולו, במפגש CICA (Conference on Interaction and Confidence Building Measures in Asia) שהתקיים בסוף אפריל 2016. השניים התחייבו לשתף פעולה בנושא הביטחוני ולהיאבק נגד התנועה האסלאמית של מזרח-טורקמניסטן

גליה לביא היא עוזרת מחקר בתכנית המחקר על סין במכון למחקרי ביטחון לאומי. ד"ר גליה לינדנשטראוס היא עמיתת מחקר במכון למחקרי ביטחון לאומי. המחברות מבקשות להודות למר ג'יהאן עות'מאן סרט על סיועו באיסוף מקורות לכתיבת המאמר.

(ETIM), שבה חברים פרטים מהמיעוט האויגורי (מיעוט ממוצא טורקי) המעוניינים בהיפרדות מסין.¹ בעוד טורקיה שותפה לדאגה הסינית מתופעת הטרור, הרי קיים מתח בין המדינות באשר ליחס של סין כלפי האויגורים, ובאשר לסיוע הניתן מצד טורקיה למיעוט זה. דפוס זה של אינטרסים משותפים מצד אחד וחשדנות מנגד אופייני ליחסי סין-טורקיה בכלל.

מאמר זה מבקש לענות על השאלה – מהם הגורמים המשפיעים על טיב היחסים בין סין לטורקיה. לשאלה זו יש חשיבות כיוון שמערכת היחסים בין שתי המדינות מושפעת ממצב היחסים בין טורקיה לבין בעלות-בריתה בנאט"ו וכן מיחסי טורקיה-רוסיה, וגם משפיעה עליהם. מעבר לסוגיית המיעוט האויגורי כגורם המשפיע באופן משמעותי על טיב היחסים בין המדינות, נטען שהן לסין והן לטורקיה יש עניין בשיתוף פעולה ביטחוני, אך חברותה של טורקיה בנאט"ו מקשה על פיתוח שיתוף פעולה מסוג זה. בנוסף יש לשתי המדינות עניין בשיתוף פעולה בתחום הכלכלי, כאשר מבחינת סין מדובר בחלק ממדיניות כוללת יותר של 'יוזמת דרכי המשי' (הכלכלית והימית), ואילו מכיוון טורקיה יש צורך בהגברת ההשקעות מבחוץ, וכן יש רצון לאזן ולו במעט את מאזן הסחר השלילי ביחסים הכלכליים בינה לבין סין. בהקשר הישראלי, השיפור ביחסי טורקיה-סין בשנים האחרונות נתפס כחלק מהתרחקותה של טורקיה מהמערב. יחד עם זאת, ייתכן שיש בעניין הסיני הגובר בהשקעות בישראל ובטורקיה, בפרט בתחום התחבורה, גם פוטנציאל לשיתוף פעולה אזורי, שבו יכול להיות תפקיד משמעותי הן לישראל והן לטורקיה.

רקע

סין וטורקיה כוננו יחסים דיפלומטיים ביניהן רק בשנת 1971. שנים רבות הייתה תלויה ועומדת ביניהן המחלוקת על כך שטורקיה הייתה חלק מהקואליציה שלחמה נגד סין במלחמת קוריאה, ולמעשה השתתפותה זו במלחמה סללה את הדרך לצירופה של טורקיה לנאט"ו. גם לאחר כינון היחסים הדיפלומטיים, במהלך שני העשורים האחרונים של המלחמה הקרה, היחסים בין המדינות דישדשו. בשנות התשעים של המאה הקודמת חל בהם שיפור מסוים והחל שיתוף פעולה צבאי מוגבל בין המדינות, שנבע בין היתר מהסירוב של המערב למכור לטורקיה מערכות נשק מסוימות בהקשר של הסכסוך עם המחתרת הכורדית. כתוצאה משיתוף פעולה זה קיבלו הטורקים את הידע הנדרש מסין לפיתוח נשק ארטילרי וטילים בליסטיים בטווח של 100–150 קילומטרים. בעשור הראשון של המאה ה-21 גדל היקף הסחר בין המדינות בצורה משמעותית, כאשר הוא צמח ממיליארד דולר בשנת 2000 לכ-28.6 מיליארד בשנת 2014.² עיקר הסחר מבוסס על יבוא טורקי מסין, וכבר שנים רבות מנסה טורקיה להגדיל את היצוא לסין.

שיקולים מדיניים וביטחוניים

החשדנות הקיימת כיום בסין ובטורקיה כלפי מדינות המערב, הן מצד המערכת הפוליטית והן מצד חלקים ניכרים בציבור של שתי המדינות הללו, מושפעת מהאופן שבו פעלו המעצמות המערביות בסוף המאה ה-19 ובתחילת המאה ה-20 ביחס לאימפריה העות'מאנית ולסין, ואשר תרם להחלשתן. במסגרת הניסיון הטורקי לגבש בתחילת המאה ה-21 מדיניות חוץ עצמאית ולהקטין את תלותה במערב, נעשו ניסיונות להתקרב לסין.

ב-2010, בין היתר כתוצאה מביטול שיתוף הפעולה האווירי בין טורקיה וישראל בעקבות התדרדרות היחסים בין המדינות, קיימו השתיים אימונים משותפים בבסיס חיל האוויר הטורקי קוניה.³ טורקיה היא גם "שותפת דיאלוג" בארגון שנגחאי לשיתוף פעולה, שאותו מובילות רוסיה וסין, ואשר גם הודו צפויה להצטרף בו כחברה מלאה ב-2016. לפני המשבר ביחסי רוסיה-טורקיה סביב הפלת המטוס הרוסי בנובמבר 2015, השתעשע נשיא טורקיה רג'פ טאיפ ארדואן מעת לעת ברעיון שגם טורקיה תצטרף לארגון כחברה מלאה, למרות שאיפותיה להצטרף לאיחוד האירופי, והוא הציג זאת, ספק בהלצה ספק ברצינות, אף כתחליף להצטרפות לאיחוד. על אף העובדה שהחברות בנאט"ו מהווה עוגן משמעותי במדיניות החוץ והביטחון הטורקית, הדבר לא מנע מהטורקים לשקול להרחיב את שיתוף הפעולה הביטחוני עם סין. כך, בספטמבר 2013 זכה התאגיד הסיני CPMIEC

במכרז שהוציאה טורקיה לרכישת מערכות הגנה מפני טילים. הטורקים בחרו בהצעה הסינית כיוון שהייתה הזולה מבין ההצעות, תאריך האספקה היה המוקדם ביותר והתאגיד הסיני היה הנדיב ביותר באפשרות לשיתוף פעולה טכנולוגי. מבחינת טורקיה, אשר שמה דגש על פיתוח התעשייה הצבאית שלה, האופציה לשיתוף פעולה בשלב הייצור עם התאגיד הסיני הייתה שיקול מרכזי. מבחינת סין, העובדה שחברה בנאט"ו מעוניינת לרכוש ממנה מערכות מתקדמות אפשרה לה להציג את עצמה כספקית של נשק מתקדם, ולתת מעין "תעודת איכות" להתקדמות הטכנולוגיה הצבאית הסינית.⁴ האפשרות שטורקיה תתקדם עם הסינים בעסקה עוררה תרעומת רבה בנאט"ו, והוצגה על ידי בעלות-בריתה המערביות של טורקיה כפוטנציאל ל"סוס טרויאני" בנאט"ו. האמריקאים

החשדנות הקיימת כיום
בסין ובטורקיה כלפי
מדינות המערב, הן מצד
המערכת הפוליטית
והן מצד חלקים ניכרים
בציבור של שתי המדינות
הללו, מושפעת מהאופן
שבו פעל המערב
ביחס לאימפריה
העות'מאנית ולסין, ואשר
תרם להחלשתן.

בפרט התנגדו נמרצות לעסקה הנרקמת. לאחר דחיות מרובות הודיעו הטורקים בנובמבר 2015 על ביטול מוחלט של המכרז, ונטען שטורקיה תתקדם לקראת ייצור עצמי של המערכות. ביחס להחלטה מסר דובר משרד החוץ הסיני כי "הנושא יטופל

באמצעות התייעצויות בין החברות והמחלקות הרלוונטיות של שני הצדדים⁵, אך למעט תגובה רשמית זו התעלמה העיתונות הסינית לחלוטין מהאירוע ולא איזכרה אותו כלל. זאת, למרות שעיתוי הביטול נתפס על ידי הסינים כעלבון, כיוון שההודעה על כך הייתה במקביל לוועידת ה-G-20 באנטליה שבה נפגשו נשיא סין, שי ג'ינפינג, ונשיא טורקיה, ארדואן.

בנוסף לאירוע זה, המשבר ביחסי טורקיה-רוסיה בעקבות הפלת המטוס הרוסי הציב אתגר נוסף ליחסי סין-טורקיה, מכיוון שהיה בעל פוטנציאל להפוך למשבר חזיתי בין רוסיה ונאט"ו, ולהביא לחוסר יציבות גלובלית. כפי שנכתב במאמר מערכת בעיתון הסיני 'גלובל טיימס', שנחשב שופר של המפלגה הקומוניסטית, "אנקרה בוודאי מודעת היטב למשמעות של הפלת מטוס רוסי. בהמשך, היא צריכה להיות זהירה לא לתת לרוסיה הזדמנות להפיל את אחד ממטוסיה בתגובה"⁶. גם דובר משרד החוץ הסיני אמר בתגובה להפלת המטוס, כי "סין מוטרדת באופן עמוק מעניין זה"⁷. בהקשר לאירוע זה, יש לציין שטורקיה וסין אינן רואות עין בעין ביחס למשבר בסוריה, ובעוד טורקיה רוצה בהפלתו של בשאר אל-אסד, הרי שסין, בדומה לרוסיה, מעוניינת בהמשך שלטונו. במקביל, על אף שהמשבר עם רוסיה הדגיש מחדש את התלות של טורקיה בנאט"ו, הוא גם העיר מרבץ את החששות של הטורקים מכך שנאט"ו לא תעמוד לצד המדינה ברגע האמת. מבחינה זו, המשבר גם מעודד את טורקיה להמשיך במגמות של הצטיידות ביטחונית והסתמכות עצמית – שביחס לשתייהן – שיתוף פעולה עם הסינים עשוי להיות כיוון שייבחן.

המיעוט האויגורי

נקודת תורפה מרכזית ביחסי סין-טורקיה היא המיעוט האויגורי – מיעוט מוסלמי בחבל שינג'יאנג שבצפון-מערב סין, השואף להקים מחדש את "מזרח טורקסטן". האויגורים מהווים את רוב האוכלוסייה המוסלמית בחבל ארץ זה, ולפי הערכות מפקד האוכלוסין שנעשה בסין ב-2010 הם מונים כעשרה מיליון איש.⁸ בסכסוך ארוך-השנים מאשימה סין את האויגורים בביצוע פעולות טרור שונות במדינה, ומקשה עליהם במעצרים תכופים ובמגבלות שונות. האויגורים מצידם מאשימים את הממשלה במאמצים ל"סיניפיקציה" של האזור. פעילים אויגורים מצאו במהלך השנים מחסה בטורקיה, שאליה יש להם זיקה אתנית והיסטורית – קשר הגורם למתח המתמשך בין שתי המדינות.

נקודת תורפה מרכזית
ביחסי סין-טורקיה היא
המיעוט האויגורי השואף
להקים מחדש את
"מזרח טורקסטן".
פעילים אויגורים מצאו
במהלך השנים מחסה
בטורקיה, שאליה יש
להם זיקה אתנית
והיסטורית – קשר הגורם
למתח המתמשך בין שתי
המדינות.

ביולי 2009, כאשר מהומות באזור הובילו למותם של כ-184 איש ולפציעתם של כ-1000 איש אמר ארדואן, שהיה אז ראש ממשלת טורקיה, שהאירועים שם הם "כמו ג'נוסייד".⁹ בסין פורסם בתגובה שמרבית ההרוגים במהומות הם סינים ממוצא האן, והייתה דרישה מארדואן לחזור בו ממה שנתפס כ"התערבות בענייניה הפנימיים" של סין. למרות ביקורת זו ובמסגרת המאמצים להביא לשיפור ביחסים הכלכליים בין המדינות, ביקר ארדואן בסין ב-2012 יחד עם שלוש מאות אנשי עסקים טורקים. במהלך ביקורו הוא ביקר גם בחבל שינג'יאנג, והצהיר שם על הכוונה להשקיע במתחם התעשייה המתפתח באזור.¹⁰ אמירה זו תואמת, למעשה, את המדיניות הסינית של ניסיון להרגיע את המתחים עם המיעוט האויגורי באמצעות פיתוח כלכלי של האזור.

ביולי 2015 פרצו מהומות אלימות מול שגרירות סין בטורקיה, בעקבות שמועות על כך שסין מונעת מהאויגורים לקיים את צום הרמדאן. ההפגנות וההתפרעויות, שכללו פגיעה במסעדות סיניות ובתיירים מקוריאה (שזוהו בטעות כסינים) וכן שריפת דגלי סין נמשכו עשרה ימים, ולא עזרו ההכחשות הסיניות לשמועות והטענה שסין מכבדת את חופש הדת.¹¹ ההפגנות פרצו גם על רקע ההחלטה של תאילנד לגרש כמאה אויגורים בחזרה לסין, ומפגינים תקפו את הקונסוליה התאילנדית באיסטנבול.¹² לקראת ביקורו של נשיא טורקיה בסין באותו חודש ובמהלכו, ועל רקע התקדמות במגעים בין המדינות ביחס למכרז לגבי רכישת מערכות הגנה מפני טילים, הציג ארדואן עמדה מרוככת וטען שרבות מהתמונות שהוצגו במדיה החברתית ובידיעות חדשותיות היו "מזויפות או מוגזמות", וש"המחוז האוטונומי של שינג'יאנג הוא חלק בלתי נפרד מסין".¹³

מנגד, בסוף שנת 2014 הביעה סין כעס על "מדיניות טורקית מעורפלת" שמסייעת לסינים אויגורים לעבור את הגבול ולצאת מסין בקלות יתרה, בדרכם להצטרף לקבוצות טרור.¹⁴ סין מוטרדת מאוד מנושא הטרור, במיוחד לאחר שבחודשים האחרונים מתרבות העדויות על אויגורים שעוזבים את סין דרך טורקיה, ומצטרפים לארגון 'המדינה האסלאמית' (דאע"ש) בסוריה.¹⁵ למרות שלא ברור כמה אויגורים סינים כבר הצטרפו לדאע"ש, ההערכות נעות בין כמה מאות לכמה אלפים, וסין חוששת שאותם טרוריסטים יחזרו לשטחה ויסלימו את המאבק האויגורי בשינג'יאנג, בנוסף לתדמית השלילית שהם עלולים ליצור למדינה. מסיבה זו, בין היתר, סין חוזרת ומבקשת ממדינות העולם להתאחד במלחמה נגד הטרור.¹⁶ לאור הקשרים ההדוקים בין האויגורים הסינים לטורקיה, סין מעוניינת לחזק את שיתוף הפעולה עם אנקרה ודרכו להקשות את מעבר האויגורים הקיצונים לדאע"ש. בחודש יולי 2015 הגיעו נשיא סין ונשיא טורקיה להסכמות שלפיהן טורקיה "לא תאפשר לאף אחד להזיק לסין דרך שטחה".¹⁷ ייתכן שכתוצאה מהסכמות אלו הגבירה טורקיה את מאמציה לאיתור מסתננים אויגורים לשטחה, ובחודש מאי 2016 הודיעה

המשטרה הטורקית שעצרה בשדה התעופה באיסטנבול כמאה סינים אויגורים בעלי דרכונים מזויפים, שהיו בדרכם לערב הסעודית.¹⁸

יוזמת דרכי המשי ושיתוף פעולה בתחום הכלכלי

בניגוד למחלוקות בהקשר של המיעוט האויגורי, שיתוף פעולה כלכלי הוא גורם להתקרבות בין המדינות. בהקשר זה, מיזם חשוב הוא 'יוזמת דרכי המשי' (דרך המשי הכלכלית ודרך המשי הימית של המאה ה-21, 'חגורה אחת, דרך אחת' – להלן OBOR). זוהי יוזמה שהעלה נשיא סין שי ג'ין-פינג בסוף שנת 2013,¹⁹ שמטרתה לחבר את סין לאירופה בנתיב היבשתי דרך מדינות מרכז-אסיה, ובנתיב הימי דרך האוקיינוס ההודי ותעלת סואץ. יותר משישים מדינות צפויות להיות מעורבות ביוזמת OBOR, שאוכלוסייתן מהווה 63 אחוזים (4.4 מיליארד איש) מאוכלוסיית העולם, ו-29 אחוזים (21 טריליון דולרים אמריקאיים) מן התוצר המקומי הגולמי הכלכלי-עולמי.²⁰ סין מעוניינת להשיג ארבע מטרות עיקריות בעזרת היוזמה: פיתוח תשתיות והאצת הכלכלה הסינית; הבטחת אספקת האנרגיה לסין מהמזרח התיכון בעיקר, ובמקביל – הרחבה ופיתוח קווי היצוא של סין לעולם כולו; צמצום פערים כלכליים בסין בעזרת פיתוח תשתיות נרחב ואספקת מקורות תעסוקה לאוכלוסייה במערב-המדינה; הרגעת מתחים קיימים עם האויגורים בצפון-מערב סין בעזרת פיתוח כלכלי באזור.

שיתוף פעולה בתחום התשתיות בין סין לטורקיה אכן מתחיל להיבנות. באוקטובר 2015 הושק קו הרכבת המהיר בין אנקרה לאיסטנבול, שהוקם בשיתוף פעולה בין חברת הרכבות הממשלתית הסינית לבין חברה טורקית פרטית.²¹ מעבר לכך, כפרויקט המשך לבניית קו הרכבת בין טורקיה, גיאורגיה ואזרבייג'ן (קארס-טביליסי-באקו), טורקיה מעוניינת בסיוע סיני בבניית קו רכבת מהיר פנימי שיחבר בין מזרח-המדינה למערבה (קארס-אדירנה).²² סין מעוניינת להמשיך ולהעמיק את שיתוף הפעולה שלה עם טורקיה בתחום זה ובתחומים נוספים במסגרת יוזמת OBOR, ועל נושא זה שוחחו סגן ראש הממשלה הסיני עם מקבילו הטורקי בפגישה שהתקיימה בשנגחאי בפברואר 2016.²³ באותו חודש רכשו חברות סיניות 65 אחוזים מהבעלות על מסוף קומפורט, שהוא חלק מנמל אמברלי באיסטנבול.²⁴ עוד בהקשר זה יש לציין שטורקיה היא אחת מחמישים המדינות שהצטרפו לחברות מייסדות לבנק האסייתי להשקעות בתשתיות (AIIB), שאותו השיקה סין, ואחת ממטרותיו היא מימון תשתיות לאורך תוואי דרכי המשי החדשות.²⁵

סין רואה בדרך המשי היבשתית גם פוטנציאל להקמת כורים גרעיניים בשיתוף עם המדינות שלאורך תוואי הדרך. נשיא חברת הגרעין הלאומית של סין, CNNC, הכריז כי עד שנת 2030 מתכננת סין להקים שלושים כורים גרעיניים, וכבר חתמה על הסכמים בנושא עם מדינות שונות כמו מצרים וירדן.²⁶ טורקיה, אשר בדומה

לסין תלויה מאוד ביבוא אנרגיה מבחוץ, מעוניינת לקדם פיתוח בניית כורים גרעיניים לייצור חשמל, והיא מקיימת מגעים עם סין לגבי בניית תחנת הכוח הגרעינית השלישית בתחומה. מפרסום בעיתונות עולה כי התאגיד הממשלתי הסיני SNPTC, בשיתוף פעולה עם החברה האמריקאית 'וסטינגהאוס' (אשר רובה בבעלות התאגיד היפני 'טושיבה') נכנסו למשא ומתן בלעדי עם טורקיה על בניית ארבעה כורים במסגרת תחנת כוח זו.²⁷ עם זאת, בעבר גם פורסם שטורקיה מעוניינת להתקדם בצורה עצמאית ככל האפשר בבניית תחנת כוח זו, ולכן נותר עוד לראות אם יצליחו הצדדים להגיע לחתימה על הסכם שיספק גם את הרצון הטורקי בפיתוח עצמאי.

סיכום

היחסים בין סין לטורקיה נעים בין הרצון לשיתוף פעולה בהיבט הכלכלי, לבין חוסר האמון הפוליטי והחששות מפני אינטרסים מנוגדים ברמה הביטחונית. לצד היתרונות הברורים של קידום פרויקטים כלכליים משותפים לחיזוק היחסים, מעיב עליהם היעדר תשתית מספקת של שיתוף פעולה קודם, ובמיוחד מחלוקות שעודן קיימות בדבר הפעילות הנדרשת נגד גורמי טרור. המשבר עם רוסיה מקשה אף הוא על טורקיה להתקדם במערכת היחסים עם סין, כיוון שהוא גורם לה להיות תלויה עוד יותר בארצות-הברית ובנאט"ו. מנגד, הגורמים שעודדו את שתי המדינות לפתח בתחילת המאה ה-21 את יחסיהן קיימים עדיין במידה רבה. כך, התסכול מהמערב ואף העוינות הבסיסית למה שנתפס לעתים כגלגול חדש של האימפריאליזם הם במידה רבה משותפים לסין ולטורקיה. מעבר לכך, הצורך הטורקי בטכנולוגיה סינית ובהשקעות זרות והרצון הסיני לקדם את יוזמת OBOR מספקים פוטנציאל לחיבור בין המדינות.

העובדה שאנשים מקרב המיעוט האוּיגורי בחרו להתנדב לארגון המדינה האסלאמית, והחשש הוא שמדובר אפילו באלפי מתנדבים, הופכת את העניין הסיני במתרחש בסוריה לרב יותר. זאת, מעבר לעניין שלה גם בהמשך שלטונו של משטר אסד, אשר טורקיה מעוניינת בהפלתו. הימשכות מלחמת האזרחים בסוריה צפויה להביא לכך שעניין סיני זה בנעשה בסוריה יתמיד, אך מנגד יוסיף להיות מקור גם לחשדנות בין הצדדים.

בהקשר המזרח-התיכוני עולה השאלה אם ניתן לרתום את העניין הסיני הגובר בהשקעות בטורקיה ובישראל גם לשיתוף פעולה רחב יותר ברמה האזורית. כך למשל, עולה השאלה אם ניתן לנצל את קו רכבת העמק שייפתח ב-2016 גם להעברת מטענים מטורקיה דרך הים לנמל חיפה, וממנו באמצעות רכבת העמק לירדן, ובכיוון ההפוך.²⁸ בהיבט זה יש לזכור שחברה סינית זכתה במכרז לתפעול

נמל חיפה החדש למשך 25 שנים – דבר שיקל על סין להעביר סחורות מטורקיה לירדן ואולי אף מזרחה יותר, דרך נמל זה.

הערות

- 1 “China, Turkey pledge to Strengthen Anti-terrorism Cooperation,” *Xinhuanet*, April 27, 2016,
- 2 “Economic Ties Develop between China, Turkey,” *TRTWorld*, July 29, 2015.
- 3 Chris Zambelis, “Sino-Turkish Strategic Partnership: Implications of Anatolian Eagle 2010,” *China Brief*, January 14, 2011; Anshel Pfeffer, “Growing Ties Between Turkey, China, Iran worry Israel and the U.S.” *Haaretz*, October 7, 2010.
- 4 David Lague, “For China, Turkey Missile Deal a Victory even if it Doesn’t Happen,” *Reuters*, October 2, 2013; גליה לינדנשטראוס ויורם עברון, “פזילה טורקית מזרחה? סוגיית מערכת ההגנה הסינית ומשבר היחסים עם נאט”ו,” **מבט על**, גיליון 24, 2013, באוקטובר, 2013.
- 5 “Turkey Confirms Cancellation of \$3.4 Billion Missile Defence Project Awarded to China,” *Reuters*, November 18, 2015.
- 6 “Putin Faces Tough Choice after Jet Drowned,” *Global Times*, November 25, 2015.
- 7 “Chinese FM: Downing of Russian Su-24 Bomber in anti-ISIS op in Syria Undermines International Efforts,” *Russia Today*, December 22, 2015.
- 8 Stanley W. Toops, “Where Inner Asia Meets Outer China: The Xinjiang Uyghur Autonomous Region of China,” in: *Eurasian Corridors of Interconnection: From South China to the Caspian Sea*, eds. Susan M. Walcott and Corey Johnson (New York: Routledge, 2014), p. 62.
- 9 “Turkey Attacks China ‘Genocide,’” *BBC News*, July 10, 2009.
- 10 Julia Famularo, “Erdogan Visits Xinjiang,” *The Diplomat*, April 14, 2012.
- 11 “China-Turkey Relationship Strained over Uighurs,” *BBC News*, July 9, 2015.
- 12 Humeyra Pamuk, “Turkish Help for Uighur Refugees Loom over Erdogan Visit to Beijing,” *Reuters*, July 27, 2015.
- 13 “President Erdogan in China to Boost Trade, Investment,” *Daily Sabah*, July 29, 2015.
- 14 Qiu Yongzheng, “Turkey’s Ambiguous Policies Help Terrorists join IS Jihadist Group: Analyst,” *Global Times*, December 15, 2015.
- 15 Ari Yashar, “Most ISIS Jihadists Infiltrating Turkish Border are Chinese,” *Arutz Sheva*, November 11, 2015; David Volodsko, “China’s New Headache: Uyghur Militants in Syria,” *The Diplomat*, March 08, 2016.
- 16 Shannon Tiezzi, “What Is China’s Plan for Fighting Global Terrorism?” *The Diplomat*, November 27, 2015.
- 17 Ben Blanchard, “China says to fight terror, people smuggling with Turkey,” *Reuters*, Jul 29, 2015.
- 18 “Nearly 100 Uyghurs From China Detained In Turkey With ‘Kyrgyz Passports,’” *Radio Free Europe*, May 18, 2016.
- 19 “הנשיא שי ג’י-פינג נושא נאום חשוב ומציע לבנות דרך משי כלכלית יחד עם מדינות מרכז אסיה,” המשרד ליחסי חוץ של הרפובליקה של סין, 7 בספטמבר 2013.

- Ding Gang, "Diplomatic Efforts Augment Economic Dreams", *Global Times*, March 18, 2015. 20
- "The First China-built High-speed Rail in Turkey," *Xinhuanet*, October 5, 2015. 21
- Altay Atli, "Turkey to get Railroads from China, not Missiles," *Asia Times*, November 19, 2015. 22
- "Chinese Vice Premier Meets Turkish Counterpart," *Xinhua*, February 29, 2016. 23
- עודד ערן, "סין מטילה עוגן בנמלי ישראל", **עדכן אסטרטגי**, כרך 19, גיליון 1, אפריל 2016. 24
- Turkey joins AIIB as founding member," *China Daily*, April 11, 2015." 25
- "China plans 30 overseas nuclear power units by 2030," *Xinhua*, March 1, 2016. 26
- "Turkey Mulls Building Nuclear Plant with China, US," *Daily Sabah*, March 24, 2016. 27
- עופר פטרסבורג, "רכבת העמק", **ידיעות אחרונות**, 13 במאי 2016. 28